

A B C D E F G H I J K L Ł M N O P R S T U V W X Y Z

Nr ZACHODNIO-  
POMORSKIE

7646

1. Obiekt

RUINA KOŚCIOŁA

ODBUDOWANY 1994-98  
KOŚCIÓŁ FIL. p. MB LASKANEJ

2. Czas powstania  
XVw.,  
1845r.

3. Miejscowość

O B R Y T A

4. Adres Obryta  
74-203 Wierzbno

nr hipoteczny .....

5. Przynależność administracyjna

województwo szczecińskie

gmina Warnice p. Pyrzycki

6. Poprzednie nazwy miejscowości  
Gross Schonfeld - do 1945r.

7. Przynależność administracyjna  
1 VI 1975

województwo szczecińskie

powiat Pyrzyce

8. Właściciel i jego adres Parafia  
kościół rzym.-kat. Stary  
Przylep p-ta 74-211 Brzesko  
tel. 23 Obryta, diecezja  
szczecińska, dekanat Pyrzyce

9. Użytkownik i jego adres

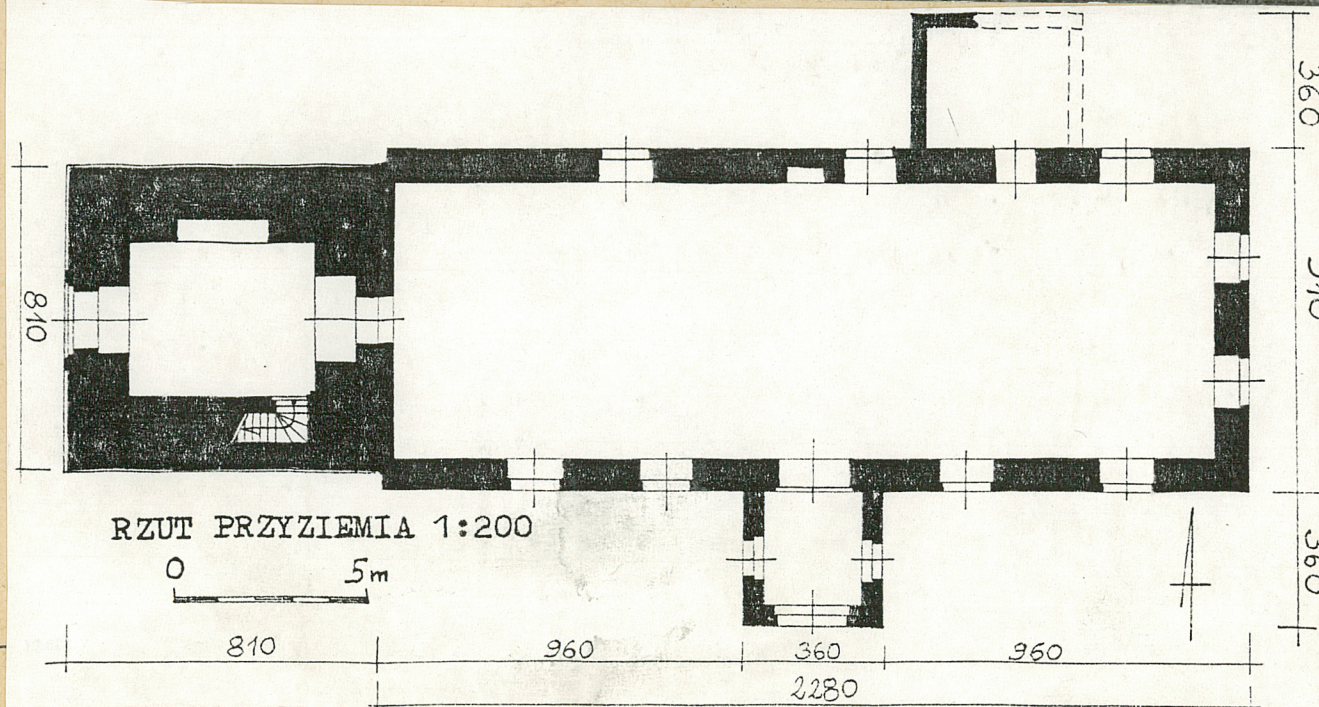
j.w.

10. Rejestr zabytków:

Nr 1099/89 data 26.06.1989



1. Elewacja  
płd.
2. Widok od  
płd.-wsch.





Najstarsza wzmianka o wsi pochodzi z 1202r. Obryta była już wówczas częścią dóbr cystersów z Kolbacza. Pozostawała w ich rękach do 1535r., kiedy to na mocy uchwał sejmu w Trzebiatowie sekularyzacji uległy wszystkie posiadłości kościelne i zakonne. Wieś przeszła we władanie książąt pomorskich. Po ustąpieniu Szwedów z Pomorza dostała się w ręce elektora brandenburskiego, a po utworzeniu królestwa Prus uzyskała status wsi królewskiej kamery szczecińskiej. Edykt uwłaszczeniowy z pocz. XIXw. przekształcił ją w wieś chłopską bez własności dworskiej. Kościół zbudowany najprawdopodobniej w XVw. Trudno rozstrzygnąć czy wieża została zbudowana jednocześnie z kościołem czy nieco później. Przy analizie połączenia ścian kościoła z wieżą zwraca uwagę to, że kościół jest dobudowany do wieży. Ponadto zastanawiający jest brak kamieni w ścianach wieży i płd. ścianie kościoła. W ścianie płn. kościoła jest on dominującym budulcem.

Obryta jest wsią ulicową, chociaż posiada niewielki plac pośrodku wsi przypominający nawsie. Zabudowa wsi skupia się z dwóch stron prosto wytyczonej ulicy przebiegającej z płn.-wsch. na płd.-zach. Długość wioski dochodzi do 1 km. Ta ulica wiejska jest częścią starej drogi łączącej Stargard z Pyrzycami. Mniej więcej w 1/3 długości wsi od krańca płd.-zach. ulicę główną przecina prawie pod kątem prostym droga lokalna. Na płn.-zach. prowadzi do niewielkiej wsi Reńsko, a w drugim kierunku do Starego Przyłepu - siedziby parafii. Działka kościelna usytuowana jest przy tym skrzyżowaniu po zach. stronie. Środek wsi jest najniżej położony. Stąd teren wznosi się w prawie niezauważalny sposób w kierunku płn.-wsch. i bardziej zdecydowania w kierunku płd.-zach. i uzyskuje swoją kulminację w granicach wsi mniej więcej na terenie kościoła. Kościół zorientowany jest osią długą równoleżnikowo czyli na przekątnej działki kościelnej. Jest ona ogrodzona kamienne ceglany murem z bramami od ul. głównej i drogi bocznej, przy skrzyżowaniu z drogą główną. Teren działki jest prawie idealnie płaski. Na płn. od kościoła znajduje się czynny cmentarz. Greby znajdują się w niewielkiej odległości od kościoła.

Fundamenty niewidoczne, otynkowane. Wieża ma wyraźnie zaznaczony cokół. Spod odpadającego tynku w wieży widoczne są tylko cegły. Wydaje się, że ściany wieży wzniesiono wyłącznie z cegły. Są one jednak tak masywne - dochodzą do ponad 2 m grubości - że być może stanowią one budulec wewnętrzny. Niewiele kamienia jest w płd. ścianie kościoła, która ma 88 cm grubości. Zaledwie parę cm grubsza ściana płn. zbudowana jest prawie w całości z kamienia, a cegły użyto w niej tylko do obramowania otworów. Przedłużenia kościoła dokonano ścianami murowanymi z cegły. Z niegotyckiej cegły wymurowana jest kruchta i zakrystia. Z niegotyckiej cegły jest także cała kerona ścian kościoła. Najprawdopodobniej podwyższenia kościoła dokonano w związku z fundacją malowanego stropu w poł. XVIIIw. Takie podwyższenie musiało łączyć się z rozebraniem więźby dachowej. Dach kruchty pokryty jest karpiówką. Podobnie pokryty był dach kościoła. Posadzka zniszczona. Była niejednorodna. W zachowanych fragmentach mamy i płytki ceramiczne czarne i kremowe ułożone w skośną szachownicę,



## 14. Kubatura

kościół - ok. 1.290 m<sup>3</sup>  
wieży - ok. 790 m<sup>3</sup>

## 15. Powierzchnia użytkowa zabudowy

kościół - 208 m<sup>2</sup>  
wieży - 66 m<sup>2</sup>

## 16. Przeznaczenie pierwotne

sakralne

## 17. Użytkowanie obecne

nieużytkowany

## 18. Prace budowlane i konserwatorskie, ich przebieg i dokumentacja

Zrujnowany w 1946r. Gruz wywieziono i teren wykarczowano z porastających ruiny drzew i krzewów jesienią 1992r.

## 19. Stan zachowania (fundamenty, ściany zewnętrzne, ściany wewnętrzne, sklepienia, stropy konstrukcje dachowe, pokrycie dachu, wyposażenie i instalacje)

Ruina. Ściany są jeszcze w stosunkowo dobrym stanie.

## 20. Najpilniejsze postulaty konserwatorskie



21. Akta archiwalne (rodzaj akt, numer i miejsce przechowywania)  
Mapka wsi z końca XIXw. w skali 1:25.000 - neg. PKZ

22. Bibliografia

Berghaus H., Landbuch von Pommern und Rügen. Kreis  
Pyritz, Thl.II, BD.IV, Berlin 1868, s. 616-617.  
Lemcke H., Bau- und Kunstdenkmäler des Regierungsbe-  
zirke Stettin, Heft VII, Der Kreis Pyritz, Stettin  
1906, ss.6  
Mittendorf W., Kirche und Kirchliche Einrichtung in  
Gross Schönhof. Des Pyritzer Kreisblattes, HB 13,  
1930

23. Źródła ikonograficzne i fotografia (rodzaj, miejsca przechowywania, sygnatury)

24. Uwagi różne

Neg. Nr. 41.144-41.181

25. Opracował

tekst Tadeusz Kubiak, XII 1992  
imię, nazwisko, data, podpis

J.W.

plany, rysunki  
imię, nazwisko, data, podpis

J.W.

zdjęcia fotogr.  
imię, nazwisko, data, podpis

miejsce przechowania negatywów WKZ Szczecin

Karta po wypełnieniu podlega ochronie na podstawie przepisów prawa autorskiego

26. Adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach (daty, imiona i nazwiska wypełniających)

27. Załączniki

Wkładki nr nr: 1, 2,

Ww iu - 1202 686/92



1. Miejscowość

O B R Y T A

2. Obiekt (nazwa jak w karcie)

RUINA KOŚCIOŁA

3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)

c.d. pkt. 12 i 13

c.d. pkt. 12

Zarówno cegła jak i sposób budowy nie pozostawia wątpliwości, że jest to obiekt gotycki. W późniejszych latach ulegał on różnym przebudowom. Na zdjęciu w opracowaniu H. Lemcke widoczny jest barokowy hełm wieży z latarnią. Podobny hełm zachował się w kościele w Starym przylepie, który datowany jest na 1778r. Również na XVIIIw. datowany był hełm wieży kościoła w Wierzbnie. Przypuszczalnie więc hełm wieży kościoła w Obrytej powstał w drugiej połowie XVIIIw. Wymienione trzy kościoły łączył jeszcze jeden wspólny element. Wszystkie miały malowane stropy z łukowatymi fasetami. Ten element wystroju otrzymały one w poł. XVIIIw. Malowany strop w Wierzbnie datowany jest na 1738r. Po bogatym renesansowym, barokowym i ludowym wyposażeniu kościoła nie pozostał żaden ślad. O ile wiadomo nic się także nie zachowało u miejscowej ludności. Szczegółowo wystrój ten opisał H. Lemcke. W 1845r. przedłużono kościół o 15 stóp i ujednolicono elewacje przez otynkowanie całości. Zapewne z tego okresu pochodzą metalowe konstrukcje okien. Mniej więcej na ten okres datować należy kruchtę i zakrystię. Na zachowanej chorągiewce metalowej umieszczonej na zachowanym szczycie dachu jest data 1844. Kościół został uszkodzony w trakcie działań wojennych. Dzieła zniszczenia dokonał pożar w 1946r.

c.d. pkt. 13

jak i różnego rodzaju cegły, w tym gotycką. Stolarka drzwiowa nie zachowała się. Zachowała się natomiast w stosunkowo dobrym stanie ślusarka okien. Jest ona jednolita. W łukach nadproży ma ona podział promienisty, natomiast poniżej dzieli się na 9 kwater /3 x 3/ przy czym kwatery środkowej kolumny są o połowę węższe od kwater bocznych. W wieży ceglane schody w płd. ścianie.

Rzut czteroczęłonowy. Do prostokąta kościoła o wym. 22,8 x 9,1m zorientowanego równoleżnikowo, przylega symetrycznie od zach. kwadrat wieży o boku 8,1m, od płd. także symetrycznie kwadrat kruchty o boku 3,7 m i od płn. asymetrycznie prostokąt zakrystii o wym. 3,6 x 4,4 m.

Wkładkę założył: Tadeusz Kubiak, XII 1992r.

(Imię, nazwisko, data)

Wzór ODZ 1978 r.

Miejsce przechowywania negatywów: WKZ Szczecin



Bryła podobnie jak rzut także czteroczęściowa. Dominantą całości była wieża. Obecnie pozbawiona hełmu nadal dominuje w bryle kościoła. Sala kościoła prostopadłościenna, przykryta była dachem dwuspadowym. Podobnymi dachami przykryte były kruchta i zakrystia. Połacie wszystkich nachylone były pod kątem zbliżonym do  $45^{\circ}$ . Zachował się tylko dach nad kruchtą.

Elewacje. Elewacja płd. kościoła 5-osiowa symetryczna. Jej oś środkowa do kruchty z niskolukowym wejściem zwieńczona trójkątnym szczytem daszku z okrągłym niewielkim otworem pośrodku. Po bokach tego wejścia po dwa równomiernie rozmieszczone okna o półkolistych łukach. Przeciwna elewacja długa była 3-osiowa z asymetryczną obecnie zniszczoną zakrystią. Elewacja szczytowa - wsch. - w przyziemiu ma dwa symetrycznie rozmieszczone okna. Także dwa ale znacznie mniejsze okna są w wieńczącym ją szczycie dachu o trójkątnym kształcie. Okienka te umieszczone są bliżej osi elewacji niż okna przyziemia. Elewacją frontową wieży jest elewacja zach. z trzyusłupowym portalem. Tu było główne wejście do świątyni. Obramowanie portalu jest ostrołukowe, podczas gdy samo nadproże wejścia ma łuk półkolisty, podobnie jak przejście pomiędzy wieżą i kościołem. Wieża w dolnej części nie ma innych otworów. Górne części elewacji wieży zdobione są smukłymi blendami zakończonymi ostrymi łukami. W elewacji zach. są dwie takie blendy a w elewacjach bocznych po trzy. W tych blendach są wąskie szczelinowe otwory. Pod gzymsem koronującym wieżę są w tych elewacjach jeszcze niewielkie okrągłe blendy - w zach. trzy w bocznych po dwie. W części wieży od strony kościoła wystającej ponad dach są dwa boczne smukłe okna i zamurowany okrągły otwór pośrodku. W przestrzeni dachu są tu natomiast pośrodku dwa otwory umieszczone jeden nad drugim w osi służące do przejścia z wieży na poddasze. W płd. elew. wieży ciemne cegły ułożone w ciąg rąbów.

Wyposażenie i instalacje. W górnej części wieży zachowała się metalowa konstrukcja do zawieszenia dzwonów. Inne wyposażenie i instalacje nie zachowały się nawet w śladowej postaci.



Mapka wsi z końca XIXw.

3. Ogrodzenie działki kościelnej widziane spod wieży - widok w kierunku płd.-wsch.





1. Miejscowość

O B R Y T A

2. Obiekt (nazwa jak w karcie)

RUINA KOŚCIOŁA

3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)

zdjęcia



4. Elewacja płn. kościoła
5. Widok wieży od płn.-zach.
6. Wnętrze kościoła - widok na prezbiterium
7. Widok wnętrza kościoła od strony wieży.



Wkładkę założył: Tadeusz Kubiak, XII 1992

(imię, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów: WKZ Szczecin